

BIBLIOTEKA SEJMOWA

KONSTYTUCJA REPUBLIKI CHORWACJI

Wydanie drugie
zmienione i uaktualnione

Tłumaczenie z języka chorwackiego
Teresa Maria Wójcik, Magdalena Petryńska

Wstęp
Anna i Leszek Garliccy

Wydawnictwo Sejmowe
Warszawa 2007

KANCELARIA SEJMU
Biblioteka Sejmowa

REDAKTOR NAUKOWY SERII
Leszek Garlicki

Tekst Konstytucji Republiki Chorwacji z 1990 r.
przełożyła Teresa Maria Wójcik
Zmiany dokonane w 1997 r., 2000 r. i 2001 r.
przełożyła Magdalena Petryńska

Opracowanie redakcyjne
Teresa Koperska

© Copyright by Kancelaria Sejmu
Warszawa 2007

ISBN 978-83-7059-807-5

Opracowanie techniczne, druk i oprawa: Wydawnictwo Sejmowe
Wydanie drugie
Warszawa, sierpień 2007

KONSTITUCJA REPUBLIKI CHORWACJI

z 22 grudnia 1990 r.

według stanu prawnego na dzień 1 stycznia 2007 r.¹

I. PODSTAWY HISTORYCZNE

Dając wyraz tysiącletniej tożsamości narodowej oraz istnienia państwowości narodu chorwackiego, potwierdzonych ciągłością wydarzeń dziejowych w rozmaitych formach państwowych, a także utrzymaniem i rozwojem państwowotwórczej idei historycznego prawa narodu chorwackiego do pełnej suwerenności państwowej, znajdującej przejawy:

- w tworzeniu się księstw chorwackich w VII wieku;
- w średniowiecznym samodzielnym państwie chorwackim ugruntowanym w IX wieku;
- w Królestwie Chorwatów założonym w X wieku;
- w utrzymaniu chorwackiej podmiotowości państwowej w ramach chorwacko-węgierskiej unii personalnej;
- w samodzielnej i suwerennej decyzji Chorwackiego Saboru o wyborze monarchy z dynastii Habsburgów w 1527 roku;
- w samodzielnej i suwerennej decyzji Chorwackiego Saboru o Sankcji Pragmatycznej w 1712 roku;

¹ Podstawę przekładu stanowił jednolity tekst konstytucji ogłoszony w urzędowym organie publikacyjnym Republiki Chorwacji „Narodne novine” 2001 nr 41 (z 7 maja) z uwzględnieniem sprostowania zamieszczonego w nr 55/2001 z 15 czerwca 2001 r.

Konstytucja Republiki Chorwacji z 22 grudnia 1990 r. była zmieniana trzy razy: ustawą konstytucyjną z dnia 12 XII 1997 r., ustawą z 9 XI 2000 r. i ustawą z 28 III 2001 r. Wszystkie teksty są dostępne na stronie internetowej urzędowego organu publikacyjnego Republiki Chorwacji: <<http://www.nn.hr/oglasni-list/index.asp>>.

Nowelizując Konstytucję Republiki Chorwacji, ustrojodawca wprowadził m.in. liczne zmiany terminologiczne, które z uwagi na ich wielość i powtarzalność nie są opatrzone przypisami w tekście, ale omówione zbiorowo: 1) zamiast stosowanych w pierwotnym tekście konstytucji nazw parlamentu chorwackiego „Sabor” lub „Sabor Republiki Chorwacji”, ostatecznie w 2000 r. przyjęto nazwę „Chorwacki Sabor”; 2) w 1997 r. termin „Republika” zastąpiono terminem „państwo”; 3) również w 1997 r. termin „Republika”, występujący w znaczeniu oficjalnej nazwy państwa chorwackiego, uzupełniono o brakujący człon („Chorwacji”); 4) w 2001 r. termin „obywatel” zastąpiono kwalifikatorem „każdy” lub „osoba”; 5) także w 2001 r. zamiast wyrażenia „podstawowe wolności i prawa człowieka i obywatela” przyjęto określenie „prawa człowieka i podstawowe wolności”. Wykaz zmienionych artykułów zawiera aneks 4 (przyp. red.).

— w uchwałach Chorwackiego Saboru z 1848 roku o restauracji Trójjedynego Królestwa Chorwacji pod władzą bana² na podstawie historycznych, państwowych i naturalnych praw narodu chorwackiego;

— w Układzie Chorwacko-Węgierskim z 1868 roku o ułożeniu stosunków między Królestwem Dalmacji, Chorwacji i Sławonii a Królestwem Węgier na gruncie prawnych tradycji obu państw oraz Sanckji Pragmatycznej z 1712 roku;

— w decyzji Chorwackiego Saboru z 29 listopada 1918 roku o rozwiązaniu stosunków prawnopaństwowych z Austro-Węgrami i o jednoczesnym przystąpieniu, z powołaniem się na historyczne i naturalne prawa narodowe samodzielnej Chorwacji, do Państwa Słoweńców, Chorwatów i Serbów, proklamowanego na terytorium dotychczasowej monarchii Habsburgów;

— w fakcie, że Chorwacki Sabor nigdy nie potwierdził decyzji Rady Narodowej Państwa Słoweńców, Chorwatów i Serbów o zjednoczeniu się z Serbią i Czarnogórą (1 grudnia 1918) w państwo proklamowane później (3 października 1929) jako Królestwo Jugosławii;

— w powstaniu w 1939 roku Banowiny Chorwackiej, która stanowiła przywrócenie chorwackiej tożsamości państwowej w ramach Królestwa Jugosławii;

— w stworzeniu podstaw suwerenności państwowej w okresie drugiej wojny światowej, co zostało wyrażone w sprzeciwie wobec proklamowania Niezależnego Państwa Chorwackiego (1941), w uchwałach Krajowej Antyfaszystowskiej Rady Wyzwolenia Narodowego Chorwacji (1943), a następnie w Konstytucji Ludowej Republiki Chorwacji (1947) oraz w konstytucjach Socjalistycznej Republiki Chorwacji (1963–1990), w momencie dziejowego przełomu i upadku systemu komunistycznego oraz zmiany międzynarodowego porządku w Europie naród chorwacki swobodnie wyrażając swą wolę w pierwszych demokratycznych wyborach (1990), potwierdził swoją tysiącletnią tożsamość państwową. W nowej Konstytucji Republiki Chorwacji (1990) oraz zwycięstwem w Wojnie Ojczyźnianej (1991–1995) naród chorwacki wyraził swoją wolę i zdecydowanie utworzenia Republiki Chorwacji jako samodzielnego, niezależnego, suwerennego i demokratycznego państwa.

Pomna przedstawionych faktów dziejowych oraz zasad przyjętych powszechnie we współczesnym świecie, jak również pomna niezbywalności, niepodzielności, nieprzenoszalności i trwałości prawa do samookreśle-

² Ban — w Chorwacji tytuł samodzielnego namiestnika monarchy stosowany od X w.; w Jugosławii w latach 1921–1941 zarządca banowiny (przyp. tłum.).

nia i państwowej suwerenności narodu chorwackiego wraz z nienaruszalnym prawem do oddzielania się i łączenia jako podstawowych warunków pokoju oraz stabilności porządku międzynarodowego, Republika Chorwacji konstryuuje się jako narodowe państwo narodu chorwackiego oraz państwo członków autochtonicznych mniejszości narodowych: Serbów, Czechów, Słowaków, Włochów, Węgrów, Żydów, Niemców, Austriaków, Ukraińców, Rusinów i innych, którzy są jej obywatelami i którym gwarantuje się równe prawa z obywatelami narodowości chorwackiej, a także realizację ich praw narodowych, zgodnie z demokratycznymi normami ONZ i krajów wolnego świata.

Szanując wolę narodu chorwackiego i wolę wszystkich obywateli wyrażoną zdecydowanie w wolnych wyborach, niniejszym tworzy się Republikę Chorwacji, która rozwija się jako państwo suwerenne i demokratyczne, w którym gwarantuje się i zapewnia równość, wolności i prawa człowieka i obywatela oraz w którym wspiera się rozwój gospodarki, kultury i dobrobytu społecznego.

II. ZASADY PODSTAWOWE

Artykuł 1

Republika Chorwacji jest jednolitym i niepodzielnym, demokratycznym państwem socjalnym.

W Republice Chorwacji władza pochodzi od narodu i należy do narodu jako wspólnoty wolnych i równych obywateli.

Naród sprawuje władzę poprzez dokonywanie wyboru swoich przedstawicieli oraz poprzez bezpośrednie podejmowanie rozstrzygnięć.

Artykuł 2

Suwerenność Republiki Chorwacji jest niezbywalna, niepodzielna i nieprzenoszalna.

Suwerenność Republiki Chorwacji rozciąga się na jej obszary lądowe, rzeki, jeziora, kanały, wewnętrzne wody morskie, wody morza terytorialnego oraz przestrzeń powietrzną nad tymi obszarami.

Republika Chorwacji, zgodnie z prawem międzynarodowym, wykonyuje suwerenne prawa i jurysdykcję na całym obszarze morskim i na dnie morskim Adriatyku do granic z sąsiadami.

Chorwacki Sabor albo bezpośrednio naród, samodzielnie, zgodnie z Konstytucją i ustawami, rozstrzygają o:

— uregulowaniu w Republice Chorwacji stosunków gospodarczych, prawnych i politycznych;

— zachowaniu bogactw naturalnych i bogactw kultury oraz o korzystaniu z tych bogactw;

— łączeniu się w zrzeszenia z innymi państwami;

Republika Chorwacji łączy się w zrzeszenia³ z innymi państwami, zachowując suwerenne prawa do samodzielnego decydowania o przekazaniu kompetencji i swobodnego występowania z tych zrzeszeń.

Artykuł 3

Wolność, równość, równość narodów i równość płci, miłowanie pokoju, sprawiedliwość społeczna, poszanowanie praw człowieka, nienaruszalność własności, poszanowanie natury i środowiska naturalnego, rządy prawa oraz demokratyczny system wielopartyjny stanowią najwyższe wartości porządku konstytucyjnego Republiki Chorwacji i podstawę wykładni Konstytucji.

Artykuł 4

W Republice Chorwacji władza państwowa jest zorganizowana na zasadzie podziału władz na ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską, a ograniczona jest zagwarantowanym przez Konstytucję prawem do samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego).

Zasada podziału władz obejmuje formy wzajemnej współpracy oraz hamulców i równowagi określone w Konstytucji i ustawach.

Artykuł 5

W Republice Chorwacji ustawy muszą być zgodne z Konstytucją, a inne przepisy zarówno z Konstytucją, jak i z ustawami.

Każdy jest obowiązany przestrzegać Konstytucji i ustaw oraz szanować porządek prawny Republiki Chorwacji.

Artykuł 6

Tworzenie partii politycznych jest swobodne.

Wewnętrzna organizacja partii politycznych musi być zgodna z podstawowymi konstytucyjnymi zasadami demokratycznymi.

³ W oryginale: „sávez” (przyp. tłum.).

Partie muszą podawać do publicznej wiadomości pochodzenie swoich środków i majątku.

Sprzeczne z Konstytucją jest istnienie partii politycznych, których program albo działalność stosująca przemoc i skierowana na zniszczenie demokratycznego wolnościowego porządku konstytucyjnego stanowi zagrożenie dla bytu Republiki Chorwacji. O sprzeczności z Konstytucją orzeka Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji.

Status i finansowanie partii politycznych określa ustawa.

Artykuł 7

Siły Zbrojne Republiki Chorwacji chronią jej suwerenność i niezależność oraz bronią jej integralności terytorialnej.

Siły Zbrojne Republiki Chorwacji mogą przekroczyć jej granice albo działać poza jej granicami tylko na podstawie uprzedniej uchwały Chorwackiego Saboru.

Siły Zbrojne mogą bez uprzedniej uchwały Chorwackiego Saboru przekroczyć granice Republiki Chorwacji w ramach ćwiczeń międzynarodowych organizacji obronnych, do których Republika Chorwacji przystąpiła lub przystępuje na podstawie umów międzynarodowych oraz w celu niesienia pomocy humanitarnej.

W sytuacjach przewidzianych w art. 17 i 100 Konstytucji Siły Zbrojne mogą, jeśli wymaga tego charakter zagrożenia, być użyte jako pomoc dla policji i innych organów państwowych.

System obronny, rozkazodawstwo, administrowanie oraz demokratyczna kontrola nad Siłami Zbrojnymi Republiki Chorwacji są regulowane Konstytucją i ustawami.

Artykuł 8

Granice Republiki Chorwacji mogą być zmienione jedynie decyzją Chorwackiego Saboru.

Artykuł 9

Obywatelstwo chorwackie, jego uzyskanie i utratę określa ustawa.

Obywatel Republiki Chorwacji nie może być wydany z Republiki Chorwacji ani pozbawiony obywatelstwa, ani poddany ekstradycji do innego państwa.

Artykuł 10

Republika Chorwacji chroni prawa i interesy swoich obywateli zamieszkujących lub przebywających za granicą i pomaga im utrzymać więzi z ojczyzną.

Republika Chorwacji gwarantuje szczególną troskę i ochronę częściom narodu chorwackiego w innych krajach.

Artykuł 11

Godłem Republiki Chorwacji jest historyczny herb Chorwacji, którego element podstawowy stanowi 25 pól kwadratowych na przemian czerwonych i białych (srebrnych).

Flaga Republiki Chorwacji składa się z trzech barw: czerwonej, białej i niebieskiej z historycznym herbem chorwackim pośrodku.

Hymnem państwowym Republiki Chorwacji jest pieśń „Lijepa naša domovino”⁴.

Opis historycznego herbu chorwackiego i flagi oraz tekst hymnu państwowego, a także przepisy dotyczące używania oraz ochrony tych i innych symboli państwowych określa ustawa.

Artykuł 12

Językiem urzędowym w Republice Chorwacji jest język chorwacki i alfabet łaciński.

Na warunkach określonych w ustawie, w poszczególnych jednostkach terytorialnych⁵, oprócz języka chorwackiego i alfabetu łacińskiego można nadać charakter urzędowy innemu językowi oraz cyrylicy bądź innemu alfabetowi.

Artykuł 13

Stolicą Republiki Chorwacji jest Zagrzeb.

Status, zakres działania i ustrój miasta stołecznego Zagrzeb określa ustawa.

⁴ Dosłownie: „Piękna nasza Ojczyzno” (przyp. tłum.).

⁵ Chodzi o tereny zamieszkałe przez zwarte grupy rdzennej ludności serbskiej (przyp. tłum.).

III. OCHRONA PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

1. POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 14

Każdemu w Republice Chorwacji przysługują wszystkie prawa i wolności, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, wyznania, przekonań politycznych lub innych, pochodzenia narodowego lub społecznego, stanu majątkowego, urodzenia, wykształcenia, pozycji społecznej i innych właściwości.

Wszyscy są równi wobec prawa.

Artykuł 15

W Republice Chorwacji członkom wszystkich mniejszości narodowych gwarantuje się równe prawa.

Równość i ochronę praw mniejszości narodowych reguluje ustawa konstytucyjna uchwalona w trybie przewidzianym dla ustawy organicznej.

Członkom mniejszości narodowych, oprócz powszechnego prawa wyborczego, można w drodze ustawy przyznać szczególne prawo wybierania swoich deputowanych do Chorwackiego Saboru.

Członkom wszystkich mniejszości narodowych gwarantuje się wolność deklarowania przynależności narodowej, posługiwania się swoim ojczystym językiem i alfabetem oraz autonomię kulturalną.

Artykuł 16

Wolności i prawa mogą być ograniczone tylko ustawą w celu ochrony wolności i praw innych osób, porządku prawnego, moralności publicznej i zdrowia.

Każde ograniczenie wolności lub prawa musi pozostawać proporcjonalne do charakteru potrzeby ograniczenia w każdym poszczególnym przypadku.

Artykuł 17

Na okres stanu wojny albo stanu bezpośredniego zagrożenia niepodległości i jedności państwa oraz w razie poważnych klęsk żywiołowych poszczególne wolności i prawa zagwarantowane Konstytucją mogą zostać ograniczone. Rozstrzyga o tym Chorwacki Sabor większością dwóch trze-

cich głosów wszystkich deputowanych, a jeżeli Chorwacki Sabor nie może się zebrać, na wniosek Rządu i za kontrasygnatą premiera — Prezydent Republiki.

Zakres ograniczeń musi odpowiadać naturze zagrożenia, a ograniczenia te nie mogą ustanawiać nierówności osób z powodu rasy, koloru skóry, płci, języka, wyznania, pochodzenia narodowego lub społecznego.

Nawet w przypadku bezpośredniego zagrożenia bytu państwowego nie wolno ograniczyć stosowania przepisów niniejszej Konstytucji dotyczących prawa do życia, zakazu stosowania tortur, okrutnego lub poniżającego traktowania bądź karania, nakazu ustawowego określenia czynów karnalnych i kar oraz dotyczących wolności myśli, sumienia i wyznania.

Artykuł 18

Gwarantuje się prawo zaskarżania pierwszoinstancyjnych rozstrzygnięć wydawanych przez sądy lub inne władze.

Prawo to może zostać wyjątkowo wyłączone w przypadkach określonych ustawą, jeśli zapewnione zostają inne środki ochrony prawnej.

Artykuł 19

Indywidualne akty władz administracji państwowej i innych organów sprawujących władzę publiczną muszą opierać się na podstawie ustawowej.

Gwarantuje się sądową kontrolę indywidualnych aktów, wydawanych przez władze administracyjne oraz inne organy sprawujące władzę publiczną.

Artykuł 20

Każdy, kto narusza postanowienia niniejszej Konstytucji dotyczące praw człowieka i podstawowych wolności, ponosi osobistą odpowiedzialność i nie może powoływać się na polecenia władzy⁶.

2. WOLNOŚCI I PRAWA OSOBISTE I POLITYCZNE

Artykuł 21

Każda istota ludzka ma prawo do życia.

W Republice Chorwacji nie istnieje kara śmierci.

⁶ W oryginale: „viših naloga”, dosłownie: polecenia odgórne (przyp. tłum.).

Artykuł 22

Wolność i osobowość człowieka są nienaruszalne.

Nikogo nie wolno pozbawić wolności ani ograniczyć jego wolności, z wyjątkiem sytuacji przewidzianych ustawą i na podstawie orzeczenia sądu.

Artykuł 23

Nikogo nie można poddawać maltretowaniu w jakiegokolwiek formie ani też, wbrew jego woli, eksperymentom medycznym lub naukowym.

Zakazuje się ustanawiania pracy przymusowej oraz obowiązku pracy.

Artykuł 24

Nikt nie może być aresztowany albo zatrzymany bez pisemnego nakazu wydanego przez sąd na podstawie ustawy. Nakaz ten musi być aresztowanemu odczytany i doręczony w momencie pozbawiania go wolności.

Policja może dokonać zatrzymania bez nakazu sądowego, jeśli co do zatrzymanej osoby istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła poważne przestępstwo określone ustawą. Osoba zatrzymana musi być natychmiast, i w sposób dla niej zrozumiały, poinformowana o przyczynach zatrzymania i o przysługujących jej prawach przewidzianych ustawą.

Każdy aresztowany lub zatrzymany ma prawo zwrócić się do sądu, który bezzwłocznie orzeka o zgodności z prawem pozbawienia wolności.

Artykuł 25

Każdy aresztowany i skazany jest traktowany w sposób humanitarny, szanujący jego godność.

Każdy zatrzymany i oskarżony o przestępstwo ma prawo, w jak najkrótszym terminie określonym ustawą, stanąć przed sądem i w ustawowym terminie zostać skazanym albo uniewinnionym.

Tymczasowo aresztowany może zostać zwolniony za kaucją i odpowiadać z wolnej stopy.

Każdy, kto został bezprawnie pozbawiony wolności albo bezprawnie skazany, ma prawo do odszkodowania i publicznego przeproszenia, zgodnie z ustawą.

Artykuł 26

Wszyscy obywatele Republiki Chorwacji i cudzoziemcy są równi przed sądami oraz organami państwowymi i innymi organami sprawującymi władzę publiczną.

Artykuł 27

Adwokatura jako samodzielna i niezależna służba zapewnia każdemu pomoc prawną, zgodnie z ustawą.

Artykuł 28

Każdego uważa się za niewinnego i nikogo nie wolno uważać za winnego przestępstwa, dopóki sąd prawomocnym wyrokiem nie stwierdzi jego winy.

Artykuł 29

Każdy ma prawo do tego, aby ustanowiony ustawą niezawisły i bezstronny sąd rzetelnie i w rozsądnym terminie wydał orzeczenie o jego prawach i obowiązkach albo o podejrzeniu lub oskarżeniu o przestępstwo.

W przypadku podejrzenia lub oskarżenia o przestępstwo podejrzanemu, obwinionemu lub oskarżonemu przysługuje prawo do:

— poinformowania go w jak najkrótszym terminie szczegółowo i w języku, który rozumie, o charakterze i przyczynach wniesionego przeciw niemu oskarżenia oraz o obciążających go dowodach;

— odpowiedniego czasu i możliwości przygotowania obrony;

— obrońcy i nieskrępowanych z nim kontaktów, o czym powinien być poinformowany;

— obrony prowadzonej osobiście albo przy pomocy wybranego przez siebie obrońcy, a jeżeli nie dysponuje środkami dla zaangażowania obrońcy, do uzyskania bezpłatnego obrońcy na warunkach określonych w ustawie;

— osobistej obecności na procesie sądowym, o ile jest on dostępny dla sądu;

— zadawania albo zlecenia zadawania pytań świadkom oskarżenia oraz domagania się zapewnienia obecności świadków obrony i możliwości zadawania im pytań na takich samych warunkach jak świadkom oskarżenia;

— bezpłatnej pomocy tłumacza, jeśli nie rozumie języka, którego używa się w sądzie, albo nie mówi w tym języku.

Podejrzanego, obwinionego i oskarżonego nie wolno zmuszać, aby przyznał się do winy.

Dowody uzyskane w sposób sprzeczny z prawem nie mogą być wykorzystane w postępowaniu sądowym.

Postępowanie karne może zostać wszczęte tylko przed sądem na wniosek upoważnionego oskarżyciela.

Artykuł 30

Wyrok skazujący za ciężkie i szczególnie niegodne przestępstwo może, zgodnie z ustawą, skutkować utratą nabytych uprawnień lub utratą na czas określony zdolności nabycia praw niezbędnych do wykonywania określonej działalności, jeżeli wymaga tego ochrona porządku prawnego.

Artykuł 31

Nikt nie może być ukarany za czyn, który przed popełnieniem nie był uznany za przestępstwo przez ustawę albo przez prawo międzynarodowe, nie może też być orzeczona kara, która nie była przewidziana ustawą. Jeśli po popełnieniu przestępstwa zacznie obowiązywać ustawa przewidująca łagodniejszy wymiar kary, orzeka się karę łagodniejszą.

Nikt nie może być ponownie sądzony ani skazany w postępowaniu karnym za przestępstwo, jeśli prawomocnym wyrokiem został już za to przestępstwo skazany lub uniewinniony przez sąd, zgodnie z ustawą.

Tylko w drodze ustawy, zgodnie z Konstytucją i umową międzynarodową, można określić przypadki i powody wznowienia postępowania, o którym mowa w ust. 2 niniejszego artykułu.

Artykuł 32

Każdy, kto legalnie przebywa na terytorium Republiki Chorwacji, ma prawo do swobodnego poruszania się i swobodnego wyboru miejsca pobytu.

Każdy obywatel Republiki Chorwacji ma prawo w każdym czasie opuścić terytorium państwa i osiedlić się na stałe lub tymczasowo za granicą bądź też powrócić do ojczyzny w każdym czasie.

Prawo do swobodnego przemieszczania się na obszarze Republiki Chorwacji, prawo przybycia do niej i prawo jej opuszczenia, może być wyjątkowo ograniczone ustawą, jeżeli jest to konieczne dla ochrony porządku prawnego albo zdrowia, praw i wolności innych osób.

Artykuł 33

Obywatel państwa obcego i osoba nieposiadająca żadnego obywatelstwa mogą otrzymać azyl w Republice Chorwacji, chyba że są ścigane za popełnienie przestępstwa niemającego politycznego charakteru albo za działalność sprzeczną z podstawowymi zasadami prawa międzynarodowego.

Cudzoziemiec, który legalnie przebywa na terytorium Republiki Chorwacji, nie może zostać wydany ani wydany innemu państwu, chyba że następuje to w wykonaniu postanowienia zapadłego w zgodzie z umową międzynarodową i ustawą.

Artykuł 34

Mieszkanie jest nienaruszalne.

Przeszukanie mieszkania albo innego pomieszczenia może nastąpić tylko na podstawie nakazu sądowego wydanego w formie pisemnej, zawierającego uzasadnienie i opartego na podstawie ustawowej.

Mieszkaniec ma prawo, osobiście lub za pośrednictwem swojego przedstawiciela, być obecny przy przeszukaniu mieszkania albo innego pomieszczenia, obowiązkowo w obecności dwóch świadków.

Przy dochowaniu warunków określonych ustawą, organ porządku publicznego może bez nakazu sądowego lub bez zgody właściciela mieszkania albo lokatora wkroczyć do mieszkania lub innego pomieszczenia i dokonać przeszukania bez obecności świadków, jeśli jest to niezbędne dla wykonania nakazu aresztowania bądź dla schwywania sprawcy przestępstwa lub też dla usunięcia poważnego zagrożenia życia i zdrowia ludzi albo uniknięcia zniszczenia znacznego majątku.

Przeszukanie w celu znalezienia lub zabezpieczenia dowodów, co do których istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że znajdują się w mieszkaniu sprawcy czynu karalnego, może być przeprowadzone tylko w obecności świadków.

Artykuł 35

Każdemu gwarantuje się poszanowanie i ochronę prawną jego życia osobistego i rodzinnego, jego godności, reputacji i honoru.

Artykuł 36

Gwarantuje się i uznaje za nienaruszalne wolność i tajność korespondencji, jak również wszelkich innych form komunikowania się.

Ustawą można wprowadzić tylko ograniczenia konieczne dla ochrony bezpieczeństwa państwa albo dla umożliwienia przeprowadzenia postępowania karnego.

Artykuł 37

Każdemu gwarantuje się bezpieczeństwo i tajność danych osobowych. Gromadzenie, opracowywanie i wykorzystywanie danych osobowych bez zgody zainteresowanego jest dopuszczalne tylko na warunkach określonych ustawą.

Ustawa określa ochronę danych oraz sprawowanie nadzoru nad działalnością systemów informatycznych w państwie.

Zakazuje się wykorzystywania danych osobowych niezgodnie z celem, dla którego zostały zgromadzone.

Artykuł 38

Gwarantuje się wolność poglądów i ich wyrażania.

Wolność wyrażania poglądów obejmuje w szczególności wolność prasy i innych środków przekazu informacji, wolność słowa, wolność wystąpień publicznych i wolność zakładania wszelkich instytucji publicznego komunikowania się.

Cenzura jest zakazana. Dziennikarze mają prawo do swobodnego informowania oraz swobodnego dostępu do informacji.

Każdemu, czyje prawa konstytucyjne i ustawowe zostały naruszone na skutek publikacji, gwarantuje się prawo do sprostowania.

Artykuł 39

Zakazane i podlegające karze jest wzywanie do wojny albo podżeganie do niej w jakiegokolwiek formie, wzywanie albo podżeganie do użycia przemocy, do nienawiści narodowej, rasowej lub religijnej albo do wszelkiej innej nietolerancji.

Artykuł 40

Gwarantuje się wolność sumienia i wyznania oraz swobodnego, publicznego wyznawania religii albo innych przekonań.

Artykuł 41

Wszystkie wspólnoty religijne są równe wobec prawa i oddzielone od państwa.

Wspólnoty religijne mogą, zgodnie z ustawą, publicznie sprawować obrzędy religijne, zakładać szkoły, zakłady nauczania oraz inne placówki,

powoływać instytucje socjalne i charytatywne oraz nimi zarządzać, zaś w swojej działalności korzystają z ochrony i pomocy państwa.

Artykuł 42

Wszystkim przyznaje się prawo do publicznego gromadzenia się i do pokojowego protestu, zgodnie z ustawą.

Artykuł 43

Wszystkim gwarantuje się wolność zrzeszania się w celu obrony ich interesów lub dla realizacji ich praw socjalnych, gospodarczych, politycznych, narodowych, kulturalnych albo też innych celów lub przekonań. W tym celu każdy może swobodnie tworzyć związki zawodowe i inne zrzeszenia, wstępować do nich i występować, zgodnie z ustawą.

Korzystanie z tej wolności jest ograniczone zakazem zagrażania przemocą demokratycznemu porządkowi konstytucyjnemu albo niepodległości, jedności i integralności terytorialnej Republiki Chorwacji.

Artykuł 44

Każdemu obywatelowi Republiki Chorwacji przysługuje, na takich samych warunkach, prawo uczestniczenia w życiu publicznym oraz prawo dostępu do służby publicznej.

Artykuł 45

Wszyscy obywatele Republiki Chorwacji, którzy ukończyli 18 lat, posiadają, zgodnie z ustawą, powszechne i równe prawa wyborcze. Prawa wyborcze realizowane są przez bezpośrednie wybory i tajne głosowanie.

W wyborach do Chorwackiego Saboru oraz w wyborach Prezydenta Republiki zapewnia się korzystanie z praw wyborczych również tym obywatelom, którzy w czasie wyborów znajdują się poza granicami Republiki Chorwacji poprzez umożliwienie im głosowania w państwach pobytu albo w inny sposób określony w ustawie.

Artykuł 46

Każdy ma prawo składać petycje i skargi oraz przedkładać wnioski organom państwowym i innym organom publicznym oraz uzyskiwać na nie odpowiedzi.

Artykuł 47

Obowiązek służby wojskowej oraz obrona Republiki Chorwacji są powinnością wszystkich zdolnych do tego obywateli.

Dopuszcza się argumenty sumienia wobec tych osób, które z powodów swoich zasad religijnych albo moralnych nie są gotowe do spełnienia obowiązku wojskowego w Siłach Zbrojnych. Osoby takie są obowiązane spełnić inne powinności określone ustawą.

3. PRAWA GOSPODARCZE, SOCJALNE I KULTURALNE

Artykuł 48

Gwarantuje się prawo własności.

Własność zobowiązuje. Właściciele oraz użytkownicy własności są zobowiązani przyczynić się do wspólnego dobra.

Osoba zagraniczna może uzyskać prawo własności na warunkach określonych ustawą.

Gwarantuje się prawo dziedziczenia.

Artykuł 49

Wolny rynek i swoboda działalności gospodarczej⁷ stanowią fundamenty ustroju gospodarczego Republiki Chorwacji.

Państwo zapewnia wszystkim przedsiębiorcom jednakową pozycję prawną na rynku. Zakazane jest nadużywanie statusu monopolisty określonego ustawą.

Państwo popiera wzrost gospodarczy i dobrobyt socjalny obywateli oraz troszczy się o rozwój ekonomiczny wszystkich części kraju.

Prawa z tytułu wkładów kapitałowych nie mogą być ograniczone ustawą ani innymi aktami prawnymi.

Zagranicznemu inwestorowi gwarantuje się swobodny transfer zysku i zainwestowanego kapitału.

Artykuł 50

W interesie Republiki Chorwacji własność można ograniczyć lub jej pozbawić za zwrotem wartości rynkowej.

⁷ W oryginale: „poduzetnička sloboda”, dosłownie: swobodna przedsiębiorczość (przyp. tłum.).

Swoboda działalności gospodarczej oraz prawa majątkowe mogą zostać w drodze ustawy wyjątkowo ograniczone na rzecz ochrony interesów i bezpieczeństwa Republiki Chorwacji, ochrony przyrody i środowiska naturalnego oraz zdrowia publicznego.

Artykuł 51

Każdy jest obowiązany uczestniczyć w ponoszeniu wydatków publicznych stosownie do swoich możliwości materialnych.

System podatkowy opiera się na zasadach równości i sprawiedliwości.

Artykuł 52

Morze, wybrzeże morskie oraz wyspy, wody wewnętrzne, przestrzeń powietrzna, jak również zasoby mineralne i inne bogactwa naturalne, a także ziemia, lasy, świat roślin i zwierząt, nieruchomości oraz obiekty o szczególnym znaczeniu kulturalnym, historycznym, gospodarczym i ekologicznym, co do których ustawa przewiduje, że posiadają znaczenie dla Republiki Chorwacji, znajdują się pod jej szczególną ochroną.

Ustawa określa sposób używania i wykorzystywania dóbr, mających znaczenie dla Republiki Chorwacji, przez ich właścicieli i osoby uprawnione, oraz odszkodowania za nakładane ograniczenia.

Artykuł 53

Chorwacki Bank Narodowy jest centralnym bankiem Republiki Chorwacji.

Status, prawa i obowiązki Chorwackiego Banku Narodowego określa ustawa.

Chorwacki Bank Narodowy jest w swojej działalności samodzielny i odpowiada przed Chorwackim Saborem.

Artykuł 54

Każdy ma prawo do pracy i wolność pracy.

Każdy swobodnie wybiera sobie zawód oraz zatrudnienie; dla każdego na jednakowych warunkach dostępne jest każde miejsce pracy i stanowisko.

Artykuł 55

Każdy zatrudniony ma prawo do wynagrodzenia, za które sobie i rodzinie może zapewnić swobodne i godne życie.

Maksymalny czas pracy określa ustawa.

Każdy zatrudniony ma prawo do cotygodniowego odpoczynku i do płatnego corocznego urlopu, a praw tych nie może się zrzec.

Zatrudnieni mogą uczestniczyć, zgodnie z ustawą, w procesach decyzyjnych w przedsiębiorstwie.

Artykuł 56

Ustawy i układy zbiorowe określają prawa zatrudnionych oraz ich rodzin do zabezpieczenia socjalnego i ubezpieczeń społecznych.

Ustawa określa uprawnienia związane z porodem, macierzyństwem i wychowywaniem dzieci.

Artykuł 57

Chorym, niedołężnym oraz innym osobom, które z powodu bezrobocia albo niezdolności do pracy pozbawione są środków do życia, państwo zapewnia prawo do pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

Szczególną troską państwo otacza osoby niepełnosprawne i stara się włączać je w życie społeczne.

Nie można zakazywać przyjmowania humanitarnej pomocy zagranicznej.

Artykuł 58

Każdemu gwarantuje się prawo do ochrony zdrowia, zgodnie z ustawą.

Artykuł 59

Wszyscy pracownicy w celu ochrony ich ekonomicznych i socjalnych interesów mają prawo zakładać związki zawodowe, swobodnie do nich wstępować lub z nich występować.

Związki zawodowe mogą tworzyć zrzeszenia oraz przystępować do międzynarodowych organizacji związków zawodowych.

Ustawa może ograniczyć tworzenie związków zawodowych w Siłach Zbrojnych i organach porządku publicznego.

Pracodawcy mają prawo zakładać stowarzyszenia, swobodnie do nich wstępować lub z nich występować.

Artykuł 60

Gwarantuje się prawo do strajku.

Ustawa może ograniczyć prawo do strajku w Siłach Zbrojnych, organach porządku publicznego, administracji państwowej i w służbach publicznych.

Artykuł 61

Rodzina znajduje się pod szczególną ochroną państwa.
Małżeństwo i stosunki prawne w małżeństwie, konkubinacie oraz w rodzinie określa ustawa.

Artykuł 62

Państwo chroni macierzyństwo, dzieci oraz młodzież i kształtuje warunki socjalne, kulturalne, wychowawcze, materialne i inne służące urzeczywistnieniu prawa do godnego życia.

Artykuł 63

Rodzice mają obowiązek wychowywać dzieci, troszczyć się o ich utrzymanie i kształcenie, mają też prawo i wolność samodzielnego decydowania o wychowaniu swoich dzieci.

Rodzice odpowiadają za zapewnienie dzieciom prawa do pełnego i harmonijnego rozwoju ich osobowości.

Dzieciom upośledzonym umysłowo i fizycznie, a także socjalnie zaniedbanym przysługuje prawo do szczególnej opieki, kształcenia i troski.

Dzieci obowiązane są opiekować się starymi i niepełnymi rodzicami.

Państwo poświęca szczególną uwagę nieletnim, sierotom oraz dzieciom zaniedbywanym przez rodziców.

Artykuł 64

Wszyscy są obowiązani chronić dzieci oraz osoby niepełne.

Nie można zatrudniać dzieci przed osiągnięciem wieku przewidzianego w ustawie, nie można zmuszać dzieci do pracy, która wywiera szkodliwy wpływ na ich zdrowie lub moralność, nie wolno też zezwalać dzieciom na taką pracę.

Młodzież, matki i osoby niepełnosprawne mają prawo do szczególnej ochrony pracy.

Artykuł 65

Wykształcenie podstawowe jest obowiązkowe i bezpłatne.

Wykształcenie średnie i wyższe jest dostępne dla każdego na jednakowych warunkach, zgodnie z uzdolnieniami.

Artykuł 66

Można zakładać prywatne szkoły i zakłady nauczania na warunkach określonych w ustawie.

Artykuł 67

Gwarantuje się autonomię uniwersytetów.

Uniwersytety samodzielnie decydują o swojej organizacji i działalności, zgodnie z ustawą.

Artykuł 68

Gwarantuje się wolność twórczości naukowej, kulturalnej i artystycznej. Państwo inspirowa i wspomaga rozwój nauki, kultury i sztuki.

Państwo chroni dobra nauki, kultury i sztuki jako duchowe skarby narodu.

Gwarantuje się ochronę praw niematerialnych⁸ i materialnych wynikających z twórczości naukowej, kulturalnej, artystycznej, intelektualnej i innej.

Państwo popiera i wspomaga rozwój kultury fizycznej i sportu.

Artykuł 69

Każdy ma prawo do zdrowego życia.

Państwo zapewnia warunki dla zdrowego środowiska.

Każdy, zgodnie ze swymi kompetencjami i w ramach swojej działalności, obowiązany jest poświęcać szczególną uwagę ochronie zdrowia publicznego, ochronie przyrody i środowiska.

IV. USTRÓJ WŁADZY PAŃSTWOWEJ

1. CHORWACKI SABOR⁹

Artykuł 70

Chorwacki Sabor jest przedstawicielskim organem obywateli, sprawującym władzę ustawodawczą w Republice Chorwacji.

⁸ W oryginale: „moralna...prava”, dosłownie: prawa moralne (przyp. tłum.).

⁹ Nazwę parlamentu państwa chorwackiego zmieniano dwukrotnie; ustawą konstytucyjną o zmianie i uzupełnieniu Konstytucji Republiki Chorwacji z 12 XII 1997 r. wprowadzono nazwę „Chorwacki Państwowy Sabor” (*Hrvatski državni sabor*), ostatecznie na mocy ustawy o zmianie Konstytucji Republiki Chorwacji z 9 XI 2000 r. przyjęto obecną nazwę *Hrvatski sabor* (przyp. red.).

Artykuł 71

Chorwacki Sabor liczy nie mniej niż 100 i nie więcej niż 160 deputowanych, wybieranych bezpośrednio, na podstawie powszechnego i równego prawa wyborczego, w głosowaniu tajnym.

Artykuł 72

Deputowani do Chorwackiego Saboru wybierani są na czteroletnią kadencję.

Ustawa określa liczbę deputowanych wybieranych do Chorwackiego Saboru, warunki oraz tryb wyboru.

Artykuł 73

Wybory do Chorwackiego Saboru odbywają się nie później niż sześćdziesiątego dnia od daty zakończenia kadencji lub od daty rozwiązania Chorwackiego Saboru.

Pierwsze posiedzenie Chorwackiego Saboru odbywa się nie później niż dwudziestego dnia po wyborach.

Chorwacki Sabor konstytuuje się na pierwszym posiedzeniu poprzez wybór Przewodniczącego większością głosów obecnych deputowanych.

Artykuł 74

Mandat deputowanego do Chorwackiego Saboru nie ma charakteru imperatywnego.

Deputowani do Chorwackiego Saboru otrzymują stałe wynagrodzenie¹⁰ oraz przysługują im prawa określone ustawą.

Artykuł 75

Deputowanym do Chorwackiego Saboru przysługuje immunitet.

Deputowany nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej, nie może być zatrzymany ani ukarany za wyrażone w Chorwackim Saborze poglądy, ani za sposób głosowania.

Deputowany nie może zostać zatrzymany ani nie można przeciwko niemu wszcząć postępowania karnego bez zgody Chorwackiego Saboru.

¹⁰ W oryginale: „novčanu naknadu”, dosłownie: wynagrodzenie pieniężne (przyp. tłum.).

Deputowany może zostać zatrzymany bez zgody Chorwackiego Saboru jedynie wówczas, gdy zostanie ujęty na gorącym uczynku popełnienia czynu karalnego zagrożonego karą więzienia w wymiarze większym niż pięć lat. O takim przypadku informuje się Przewodniczącego Chorwackiego Saboru.

W okresie między sesjami Chorwackiego Saboru zgodę na pozbawienie deputowanego wolności albo na wszczęcie przeciwko niemu postępowania karnego wyraża Komisja do spraw Mandatowych i Immunitetowych Chorwackiego Saboru, komisja ta decyduje też w sprawie uchylenia immunitetu deputowanego, a jej decyzje podlegają następnie zatwierdzeniu przez Chorwacki Sabor.

Artykuł 76

Kadencja deputowanych do Chorwackiego Saboru może zostać przedłużona ustawą jedynie w czasie wojny albo w przypadkach, o których mowa w artykułach 17 i 100 Konstytucji.

Artykuł 77

Chorwacki Sabor może się rozwiązać uchwałą przyjętą większością głosów wszystkich deputowanych.

Prezydent Republiki, zgodnie z postanowieniami art. 103 Konstytucji, może rozwiązać Chorwacki Sabor.

Artykuł 78

Sesje zwyczajne Chorwackiego Saboru odbywają się dwa razy w roku: pierwsza pomiędzy 15 stycznia a 30 lipca; druga pomiędzy 15 września a 15 grudnia.

Sesje nadzwyczajne Chorwackiego Saboru odbywają się na żądanie Prezydenta Republiki, Rządu albo większości deputowanych.

Przewodniczący Chorwackiego Saboru może, po zasięgnięciu opinii klubów parlamentarnych¹¹, zwołać sesję nadzwyczajną Chorwackiego Saboru.

Artykuł 79

Chorwacki Sabor ma Przewodniczącego oraz jednego albo kilku wiceprzewodniczących.

¹¹ W oryginale: „klubovi zastupnika parlamentarnih stranaka”, dosłownie: kluby deputowanych partii parlamentarnych (przyp. tłum.).

Strukturę wewnętrzną i tryb pracy Chorwackiego Saboru określa regulamin.

Regulamin uchwalany jest większością głosów wszystkich deputowanych.

Artykuł 80

Chorwacki Sabor:

- uchwała¹² Konstytucję i dokonuje w niej zmian;
- uchwała ustawy;
- uchwała budżet państwa;
- decyduje o wojnie i pokoju;
- uchwała akty wyrażające politykę Chorwackiego Saboru;
- uchwała strategię bezpieczeństwa narodowego i strategię obrony Republiki Chorwacji;
- sprawuje cywilną kontrolę nad Siłami Zbrojnymi i służbami bezpieczeństwa Republiki Chorwacji;
- decyduje o zmianie granic Republiki Chorwacji;
- zarządza referendum;
- dokonuje wyborów, mianowań i odwołań, zgodnie z Konstytucją i ustawami;
- nadzoruje pracę Rządu Republiki Chorwacji oraz innych podmiotów władzy publicznej¹³, odpowiedzialnych przed Chorwackim Saborem, zgodnie z Konstytucją i ustawami;
- udziela amnestii za czyny karalne;
- wykonuje inne czynności przewidziane Konstytucją.

Artykuł 81

Chorwacki Sabor podejmuje uchwały¹⁴ większością głosów w obecności większości deputowanych, chyba że Konstytucja stanowi inaczej.

Deputowani głosują osobiście.

Artykuł 82

Ustawy (ustawy organiczne) regulujące prawa mniejszości narodowych uchwalane są przez Chorwacki Sabor większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych.

¹² W oryginale: „odlučuje o donošenju”, dosłownie: decyduje o przyjęciu (przyp. tłum.).

¹³ W oryginale: „drugi nositelji javnih dužnosti”, dosłownie: inni wypełniający obowiązki publiczne (przyp. tłum.).

¹⁴ W oryginale: „donose odluke” (przyp. tłum.).

Ustawy (ustawy organiczne) konkretyzujące konstytucyjnie zagwarantowane prawa człowieka i podstawowe wolności, system wyborczy, strukturę, zakres i tryb działania organów państwowych oraz system i zakres działania samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) Chorwacki Sabor uchwała większością głosów wszystkich deputowanych.

Uchwały, o których mowa w art. 7 ust. 2 i art. 8 Konstytucji, Chorwacki Sabor podejmuje większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych.

Artykuł 83

Posiedzenia Chorwackiego Saboru są jawne.

Artykuł 84

Prawo wnoszenia projektów ustaw przysługuje każdemu deputowanemu, klubowi parlamentarnemu i komisjom¹⁵ Chorwackiego Saboru oraz Rządowi Republiki Chorwacji.

Artykuł 85

Deputowani do Chorwackiego Saboru mają prawo kierowania zapytań do Rządu Republiki Chorwacji i poszczególnych ministrów.

Co najmniej jedna dziesiąta deputowanych do Chorwackiego Saboru może złożyć interpelację dotyczącą pracy Rządu Republiki Chorwacji albo poszczególnych jego członków.

Tryb kierowania zapytań i składania interpelacji szczegółowo określa regulamin.

Artykuł 86

Chorwacki Sabor może zarządzić referendum w sprawie projektu zmiany Konstytucji, projektu ustawy albo w innej sprawie należącej do jego zakresu działania.

Prezydent Republiki może, na wniosek Rządu i za kontrasygnatą premiera, zarządzić referendum w sprawie projektu zmiany Konstytucji albo w innej sprawie, którą uważa za istotną dla niepodległości, jedności oraz bytu Republiki Chorwacji.

Chorwacki Sabor zarządza referendum, zgodnie z ustawą, w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, jeśli wniosek taki złoży dziesięć procent łącznej liczby uprawnionych do głosowania w Republice Chorwacji.

¹⁵ W oryginale: „radna tijela”, dosłownie: organy robocze (przyp. tłum.).

W referendum rozstrzygnięcie zapada większością oddanych głosów, o ile uczestniczyła w nim większość wszystkich wyborców w Republice Chorwacji.

Rozstrzygnięcie przyjęte w referendum jest wiążące.
Sprawy referendum określa ustawa.

Artykuł 87

Chorwacki Sabor może, na okres nieprzekraczający jednego roku, upoważnić Rząd Republiki Chorwacji do regulowania w drodze dekretów¹⁶ poszczególnych spraw należących do zakresu działania Chorwackiego Saboru, z wyjątkiem spraw dotyczących konkretyzacji konstytucyjnie gwarantowanych praw człowieka i podstawowych wolności, praw narodowościowych, systemu wyborczego, struktury, zakresu i trybu działania organów państwowych i samorządu lokalnego.

Dekrety wydawane na podstawie delegacji ustawowej nie mogą działać wstecz.

Dekrety wydane na podstawie delegacji ustawowej tracą moc po upływie jednego roku od daty udzielenia delegacji, chyba że Chorwacki Sabor postanowi inaczej.

Artykuł 88

Ustawy podpisuje Prezydent Republiki w ciągu ośmiu dni od daty ich uchwalenia przez Chorwacki Sabor.

Jeśli Prezydent Republiki uważa, że podpisywana ustawa jest niezgodna z Konstytucją, może wszcząć postępowanie w sprawie jej zgodności z Konstytucją przed Trybunałem Konstytucyjnym Republiki Chorwacji.

Artykuł 89

Ustawy i inne przepisy organów państwowych przed wejściem w życie są publikowane w wydawnictwie urzędowym Republiki Chorwacji „Narodne novine”.

Przepisy wydawane przez organy władzy publicznej przed wejściem w życie są publikowane w dostępnym sposób, zgodnie z ustawą.

Ustawa wchodzi w życie najwcześniej ósmego dnia od daty jej ogłoszenia, chyba że w szczególnie uzasadnionych wypadkach ustawa stanowi inaczej.

¹⁶ W oryginale: „uredhe” (przyp. tłum.).

Ustawy i inne przepisy organów państwowych i organów władzy publicznej nie mogą działać wstecz.

Moc wsteczna może być nadawana ze szczególnie uzasadnionych powodów tylko pojedynczym przepisom ustawy.

Artykuł 90

Dochody i wydatki państwa określa budżet państwa.

W ustawie, której wykonanie wymaga środków finansowych, muszą być przewidziane źródła finansowania.

Artykuł 91

Chorwacki Sabor może powoływać komisje śledcze¹⁷ w każdej sprawie będącej przedmiotem interesu publicznego.

Ustawa określa skład, zakres działania oraz kompetencje komisji śledczych.

Przewodniczącemu komisji śledczej wybiera większość deputowanych z grona deputowanych opozycyjnych.

Artykuł 92

Obróńca Praw Narodu¹⁸ jest pełnomocnikiem Chorwackiego Saboru, chroniącym konstytucyjne i ustawowe prawa obywateli w postępowaniu przed organami administracji państwowej oraz innymi organami władzy publicznej.

Obróńca Praw Narodu jest wybierany przez Chorwacki Sabor na ośmioletnią kadencję.

Przesłanki wyboru i odwołania Obróńcy Praw Narodu, zakres i tryb działania Obróńcy Praw Narodu oraz jego zastępców określa ustawa.

W ramach instytucji Obróńcy Praw Narodu zapewnia się ochronę konstytucyjnych i ustawowych praw obywateli w sprawach prowadzonych przez Ministerstwo Obrony, Siły Zbrojne i służby porządku publicznego, ochronę praw obywateli wobec organów samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) oraz ochronę praw samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) wobec organów władzy państwowej.

¹⁷ W oryginale: „povjerenstvo”, dosłownie: organ, agenda (przyp. tłum.).

¹⁸ W oryginale: „Pučki pravobranitelj”, dosłownie: Obróńca Ludu (przyp. tłum.).

2. PREZYDENT REPUBLIKI CHORWACJI

Artykuł 93

Prezydent Republiki Chorwacji jest przedstawicielem i reprezentantem Republiki Chorwacji w kraju i za granicą.

Prezydent Republiki troszczy się o prawidłową i harmonijną działalność oraz stabilność władz państwowych.

Prezydent Republiki odpowiada za obronę niepodległości i terytorialnej integralności Republiki Chorwacji.

Artykuł 94

Prezydent Republiki wybierany jest w wyborach bezpośrednich, na podstawie powszechnego i równego prawa wyborczego, w głosowaniu tajnym, na pięcioletnią kadencję.

Nikt nie może być wybrany na Prezydenta Republiki więcej niż dwukrotnie.

Prezydent Republiki zostaje wybrany większością głosów wyborców, którzy wzięli udział w głosowaniu. Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości, wybory przeprowadza się ponownie po upływie 14 dni.

W ponownych wyborach prawo kandydowania mają dwaj kandydaci, którzy w pierwszym głosowaniu uzyskali najwięcej głosów. Jeżeli któryś z tych kandydatów zrezygnuje z kandydowania, to prawo udziału w ponownych wyborach uzyskuje kandydat następny pod względem liczby głosów uzyskanych w pierwszej turze.

Wybory Prezydenta Republiki przeprowadza się nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 60 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta.

Przed objęciem urzędu Prezydent Republiki składa przed Prezesem Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji uroczystą przysięgę, zobowiązując się do wierności Konstytucji.

Wybory Prezydenta Republiki, tekst przysięgi i sposób jej składania określa ustawa.

Artykuł 95

Prezydent Republiki nie może piastować żadnego innego stanowiska publicznego ani zawodowego.

Po wyborze Prezydent Republiki składa rezygnację z członkostwa w partii politycznej i informuje o tym Chorwacki Sabor.

Artykuł 96

W razie przejściowej niezdolności do sprawowania urzędu z powodu nieobecności, choroby albo korzystania z dorocznego urlopu, Prezydent Republiki może powierzyć zastępowanie go Przewodniczącemu Chorwackiego Saboru. Decyzję o powrocie do sprawowania funkcji podejmuje Prezydent Republiki.

W razie dłuższej niezdolności do sprawowania urzędu z powodu choroby albo gdy Prezydent Republiki nie jest w stanie wykonywać swych kompetencji, a zwłaszcza gdy nie jest w stanie podjąć decyzji o powierzeniu obowiązków tymczasowemu zastępcy obowiązki tymczasowego prezydenta Republiki przejmuje przewodniczący Chorwackiego Saboru na podstawie uchwały Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał Konstytucyjny podejmuje tę uchwałę na wniosek Rządu.

W razie śmierci, dymisji, którą składa się na ręce Prezesa Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji, o czym zostaje poinformowany Przewodniczący Chorwackiego Saboru, albo jeśli Trybunał Konstytucyjny stwierdzi powody do ustania mandatu Prezydenta Republiki, urząd tymczasowego Prezydenta Republiki z mocy Konstytucji obejmuje Przewodniczący Chorwackiego Saboru.

Akty podpisania ustawy, podejmowane przez Przewodniczącego Chorwackiego Saboru jako tymczasowego Prezydenta Republiki podlegają kontrasygnacie premiera Republiki Chorwacji.

Wybory nowego Prezydenta Republiki muszą być przeprowadzone w ciągu 60 dni od dnia przejścia obowiązków tymczasowego Prezydenta Republiki, zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu.

Artykuł 97

Prezydent Republiki:

- zarządza wybory do Chorwackiego Saboru oraz zwołuje jego pierwsze posiedzenie;
- zarządza referendum zgodnie z Konstytucją;
- powierza misję utworzenia Rządu osobie, która, uwzględniając rozkład mandatów w Chorwackim Saborze i odbyte konsultacje, cieszy się zaufaniem większości wszystkich deputowanych;

- stosuje prawo łaski;
- nadaje ordery i odznaczenia określone ustawą;
- wykonuje inne funkcje określone Konstytucją.

Artykuł 98

Prezydent Republiki i Rząd Republiki Chorwacji współpracują w kształtowaniu i realizowaniu polityki zagranicznej.

Prezydent Republiki, na wniosek Rządu i za kontrasygnatą premiera, decyduje o ustanowieniu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych Republiki Chorwacji za granicą.

Prezydent Republiki, na wniosek Rządu i po zasięgnięciu opinii właściwej komisji Chorwackiego Saboru, powołuje i odwołuje szefów misji dyplomatycznych Republiki Chorwacji za granicą, za uprzednią kontrasygnatą premiera Republiki Chorwacji.

Prezydent Republiki przyjmuje pisma uwierzytelniające i odwołujące zagranicznych szefów misji dyplomatycznych.

Artykuł 99

Prezydent Republiki jest naczelnym dowódcą Sił Zbrojnych Republiki Chorwacji.

Prezydent Republiki mianuje i odwołuje dowódców wojskowych, zgodnie z ustawą.

Prezydent Republiki wypowiada wojnę i zawiera pokój na podstawie uchwały Chorwackiego Saboru.

W razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości, integralności i bytu państwa Prezydent Republiki może, za kontrasygnatą premiera, zarządzić użycie Sił Zbrojnych, mimo iż nie został wprowadzony stan wojny.

Artykuł 100

W czasie stanu wojny Prezydent Republiki może wydawać dekryty z mocą ustawy¹⁹ na podstawie i w ramach kompetencji otrzymanych od Chorwackiego Saboru. Jeśli Chorwacki Sabor nie obraduje, Prezydent Republiki jest upoważniony do regulowania dekretami z mocą ustawy wszystkich kwestii, jakich wymaga stan wojny.

¹⁹ W oryginale: „uredbe sa zakonskom snagom” (przyp. tłum.).

W razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości, integralności i bytu państwa albo gdy organy władzy państwowej nie są w stanie normalnie wykonywać swoich konstytucyjnych obowiązków, Prezydent Republiki może, na wniosek premiera i za jego kontrasygnatą, wydawać dekrety z mocą ustawy.

Prezydent Republiki przedkłada dekrety z mocą ustawy do zatwierdzenia Chorwackiemu Saborowi, gdy tylko staje się możliwe odbycie jego posiedzenia.

Jeśli Prezydent Republiki nie przedłoży dekretu do zatwierdzenia Chorwackiemu Saborowi zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu lub jeśli Chorwacki Sabor go nie zatwierdzi, dekret z mocą ustawy traci moc.

W sytuacjach, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, Prezydent Republiki ma prawo zwołać posiedzenie Rządu i przewodniczyć takiemu posiedzeniu.

Artykuł 101

Prezydent Republiki może zwrócić się do Rządu o zwołanie posiedzenia w celu rozpatrzenia określonych spraw.

Prezydent Republiki może być obecny na posiedzeniu Rządu i brać udział w obradach.

Artykuł 102

Prezydent Republiki i Rząd Republiki Chorwacji, zgodnie z Konstytucją i ustawami, współpracują w nadawaniu kierunku pracy służb bezpieczeństwa.

Mianowanie szefów służb bezpieczeństwa, po uprzednim zasięgnięciu opinii właściwej komisji Chorwackiego Saboru, kontrasygnują Prezydent Republiki i Premier Republiki Chorwacji.

Artykuł 103

Prezydent Republiki może, na wniosek Rządu, za kontrasygnatą Premiera i po konsultacjach z przedstawicielami klubów parlamentarnych, rozwiązać Chorwacki Sabor, jeśli po przedstawieniu przez Rząd wniosku o udzielenie wotum zaufania, Chorwacki Sabor wyrazi wotum nieufności Rządowi albo jeśli w ciągu 120 dni od daty przedłożenia projektu nie uchwali budżetu państwa.

Prezydent Republiki nie może na wniosek Rządu rozwiązać Chorwackiego Saboru, jeżeli zostało wszczęte postępowanie w sprawie jego odpowiedzialności za naruszenie Konstytucji.

Artykuł 104

Prezydent Republiki ponosi odpowiedzialność za naruszenie Konstytucji popełnione podczas wykonywania swych kompetencji.

Postępowanie mające na celu pociągnięcie Prezydenta Republiki do odpowiedzialności może wszcząć Chorwacki Sabor uchwałą podjętą większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych.

O odpowiedzialności Prezydenta Republiki orzeka Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji większością dwóch trzecich głosów wszystkich sędziów.

Trybunał Konstytucyjny musi wydać orzeczenie o odpowiedzialności Prezydenta Republiki za naruszenie Konstytucji w ciągu 30 dni od daty przyjęcia wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie odpowiedzialności Prezydenta Republiki za naruszenie Konstytucji.

Jeśli Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji ustali odpowiedzialność Prezydenta Republiki, przestaje on sprawować urząd z mocy Konstytucji.

Artykuł 105

Prezydentowi Republiki przysługuje immunitet.

Prezydent Republiki nie może być zatrzymany ani nie można wszcząć przeciwko niemu postępowania karnego bez uprzedniej zgody Trybunału Konstytucyjnego.

Prezydent Republiki może zostać zatrzymany bez zgody Trybunału Konstytucyjnego jedynie wówczas, gdy zostanie ujęty na gorącym uczynku popełnienia czynu karalnego zagrożonego karą więzienia w wymiarze większym niż pięć lat. Organ państwowy, który zatrzymał Prezydenta Republiki, zobowiązany jest natychmiast zawiadomić o tym Prezesa Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 106

Prezydenta Republiki w wykonywaniu jego kompetencji wspomagają organy doradcze. Członków tych organów powołuje i odwołuje Prezydent Republiki. Nie są dopuszczalne powołania sprzeczne z zasadą podziału władz.

Czynności doradcze, specjalistyczne i inne wykonywane są w Urzędzie Prezydenta Republiki Chorwacji. Strukturę i zakres działania Urzędu określa ustawa i regulamin wewnętrzny.

3. RZĄD REPUBLIKI CHORWACJI

Artykuł 107

Rząd Republiki Chorwacji sprawuje władzę wykonawczą zgodnie z Konstytucją i ustawami.

Artykuł 108

Rząd Republiki Chorwacji składa się z premiera, jednego lub kilku wicepremierów i ministrów.

Premier oraz pozostali członkowie Rządu nie mogą piastować żadnego stanowiska publicznego ani zawodowego bez zgody Rządu.

Artykuł 109

Skład Rządu proponuje osoba, której Prezydent Republiki powierzył misję tworzenia Rządu.

Natychmiast po utworzeniu Rządu, a najpóźniej w ciągu 30 dni od przyjęcia misji jego tworzenia, osoba desygnowana ma obowiązek przedstawić program i skład Rządu Chorwackiemu Saborowi i wnieść o uchwalenie wotum zaufania.

Rząd obejmuje obowiązki po udzieleniu mu wotum zaufania większością głosów wszystkich deputowanych Chorwackiego Saboru.

Premier i członkowie Rządu składają uroczystą przysięgę przed Chorwackim Saborem. Tekst przysięgi określa ustawa.

Na podstawie uchwały Chorwackiego Saboru o udzieleniu wotum zaufania dla Rządu decyzję o powołaniu premiera podejmuje Prezydent Republiki za kontrasygnatą Przewodniczącego Chorwackiego Saboru, a decyzję o powołaniu członków Rządu podejmuje premier za kontrasygnatą Przewodniczącego Chorwackiego Saboru.

Artykuł 110

Jeśli osoba desygnowana nie utworzy Rządu w ciągu 30 dni od daty przyjęcia misji, Prezydent Republiki może przedłużyć jej misję najdłużej o kolejne 30 dni.

Jeśli i w tym terminie osoba desygnowana nie zdoła utworzyć Rządu albo jeśli Chorwacki Sabor nie udzieli wotum zaufania zaproponowanemu Rządowi, Prezydent Republiki powierza misję utworzenia Rządu innej osobie.

Artykuł 111

Jeśli Rząd nie zostanie powołany zgodnie z art. 109 i 110 Konstytucji, Prezydent Republiki powołuje tymczasowy Rząd pozapartyjny i jednocześnie zarządza przedterminowe wybory do Chorwackiego Saboru.

Artykuł 112

Rząd Republiki Chorwacji:

- przedkłada projekty ustaw i innych aktów Chorwackiemu Saborowi;
- przedkłada projekt budżetu i roczne rachunki państwa;
- wykonuje ustawy i inne uchwały Chorwackiego Saboru;
- wydaje rozporządzenia wykonawcze;
- prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną;
- kieruje i nadzoruje prace administracji państwowej;
- dba o rozwój gospodarczy kraju;
- nadaje kierunek działalności i rozwojowi służb publicznych;
- wykonuje inne czynności określone w Konstytucji i ustawie.

Artykuł 113

Strukturę, tryb pracy i podejmowania decyzji oraz rodzaje aktów podejmowanych przez Rząd określa ustawa i jego regulamin.

Artykuł 114

Rząd ponosi odpowiedzialność wobec Chorwackiego Saboru.

Premier i członkowie Rządu odpowiadają solidarnie za decyzje podejmowane przez Rząd, a indywidualnie za swój zakres działania.

Artykuł 115

Jedna piąta deputowanych do Chorwackiego Saboru może postawić wniosek o głosowanie nad wotum zaufania wobec premiera, poszczególnych członków Rządu albo całego Rządu.

Wniosek o udzielenie wotum zaufania wobec Rządu może postawić także premier.

Dyskusji i głosowania nad wotum zaufania nie można przeprowadzić przed upływem siedmiu dni od daty złożenia wniosku Chorwackiemu Saborowi.

Dyskusja i głosowanie nad wotum zaufania muszą zostać przeprowadzone w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku Chorwackiemu Saborowi.

Uchwała o wyrażeniu wotum nieufności zostaje przyjęta, jeśli głosowała za nim większość wszystkich deputowanych Chorwackiego Saboru.

Jeśli Chorwacki Sabor odrzuci wniosek o wyrażenie wotum nieufności, deputowani, którzy go zgłosili, nie mogą ponownie postawić tego samego wniosku przed upływem sześciu miesięcy.

Jeśli w głosowaniu wyrażono wotum nieufności wobec premiera albo całego Rządu, premier i Rząd składają dymisję. Jeśli w ciągu 30 dni nie zostanie udzielone wotum zaufania wobec nowej osoby desygnowanej do utworzenia Rządu i wobec członków Rządu, których ta osoba przedstawi, Przewodniczący Chorwackiego Saboru informuje o tym Prezydenta Republiki Chorwacji. Po otrzymaniu tej informacji Prezydent Republiki natychmiast postanawia o rozwiązaniu Chorwackiego Saboru i jednocześnie zarządza nowe wybory do Chorwackiego Saboru.

Jeśli w głosowaniu wyrażono wotum nieufności wobec członka Rządu, premier może przedstawić Chorwackiemu Saborowi inną osobę na jego miejsce i wnioskować o udzielenie wotum zaufania wobec niej albo premier i Rząd mogą złożyć dymisję.

We wszystkich przypadkach, kiedy premier i Rząd złożą dymisję, postępuje się zgodnie z ust. 7 niniejszego artykułu.

Artykuł 116

Strukturę i zadania administracji państwowej oraz sposób ich wykonywania określa ustawa.

Określone zadania administracji państwowej mogą zostać przekazane ustawą organom jednostek samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) oraz osobom prawnym sprawującym władzę publiczną.

Ustawa i inne przepisy regulują status urzędników państwowych i status innych pracowników państwowych.

4. WŁADZA SĄDOWNICZA

Artykuł 117

Władzę sądowniczą sprawują sądy.
Władza sądownicza jest odrębna i niezawisła.
Sądy orzekają na podstawie Konstytucji i ustaw.

Artykuł 118

Sąd Najwyższy Republiki Chorwacji jako najwyższy organ sądowy zapewnia jednolite stosowanie ustaw i równą sprawiedliwość dla wszystkich.

Prezesa Sądu Najwyższego Republiki Chorwacji powołuje i odwołuje Chorwacki Sabor na wniosek Prezydenta Republiki, przedstawiony po uprzednim zasięgnięciu opinii Zgromadzenia Ogólnego Sądu Najwyższego Republiki Chorwacji i właściwej komisji Chorwackiego Saboru. Prezes Sądu Najwyższego Republiki Chorwacji jest powoływany na okres czterech lat.

Tworzenie sądów, zakres ich właściwości i organizację oraz postępowanie przed sądami określa ustawa.

Artykuł 119

Rozprawy sądowe są jawne; wyroki ogłaszane są publicznie w imieniu Republiki Chorwacji.

Jawność rozprawy może być w całości lub w części wyłączona z powodów koniecznych w demokratycznym społeczeństwie, w interesie moralności, porządku publicznego lub bezpieczeństwa państwa, zwłaszcza jeśli postępowanie dotyczy nieletnich, lub ze względu na ochronę życia prywatnego stron, w sporach małżeńskich, w postępowaniu opiekuńczym i adopcyjnym albo ze względu na zachowanie tajemnicy wojskowej, urzędowej i handlowej oraz ze względu na ochronę bezpieczeństwa i obronności Republiki Chorwacji, ale tylko w zakresie, który sąd uzna za bezwzględnie potrzebny w szczególnych okolicznościach, w których jawność mogłaby być szkodliwa dla interesów sprawiedliwości.

Artykuł 120

W sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości²⁰ uczestniczą także ławnicy w zakresie określonym ustawą.

²⁰ W oryginale: „u sudjenju”, dosłownie: w postępowaniu sądowym (przyp. tłum.).

Artykuł 121

Sędziom przysługuje immunitet, zgodnie z ustawą.

Sędziowie i ławnicy, którzy uczestniczą w wymierzaniu sprawiedliwości, nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za poglądy wyrażone w toku wydawania orzeczeń i za głosowanie nad orzeczeniem, chyba że doszło do naruszenia ustawy, stanowiącego czyn karalny.

Bez zgody Krajowej Rady Sądownictwa sędzia nie może być zatrzymany w toku postępowania wszczętego z powodu czynu karalnego, który popełnił w trakcie sprawowania urzędu.

Artykuł 122

Sędziowie powoływani są na stałe.

Niezależnie od przepisu ust. 1 niniejszego artykułu, sędziowie, którzy obejmują funkcję sędziego po raz pierwszy, powoływani są na okres pięciu lat. Po ponownym powołaniu sędzia pełni swój urząd na stałe.

Sędzia może zostać odwołany:

- na własny wniosek;
- w razie trwałej utraty zdolności pełnienia funkcji;
- w razie skazania za czyn karalny, powodujący niegodność dalszego sprawowania funkcji sędziego;
- na podstawie decyzji Krajowej Rady Sądownictwa na skutek popelnienia ciężkiego wykroczenia dyscyplinarnego;
- po ukończeniu siedemdziesięciu lat.

Przeciwko decyzji o odwołaniu sędzia ma prawo w ciągu 15 dni od daty jej otrzymania wnieść do Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji skargę, którą Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga w sposób i w składzie określonym w ustawie konstytucyjnej o Trybunale Konstytucyjnym Republiki Chorwacji.

Przeciwko decyzji Krajowej Rady Sądownictwa w sprawie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędzia ma prawo w ciągu 15 dni od daty jej otrzymania wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji. Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga skargę w sposób i w trybie określonym ustawą konstytucyjną o Trybunale Konstytucyjnym Republiki Chorwacji.

W przypadkach, o których mowa w ust. 4 i 5 niniejszego artykułu, Trybunał Konstytucyjny zobowiązany jest wydać orzeczenie w ciągu

30 dni od daty otrzymania skargi. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wyklucza prawo do skargi konstytucyjnej.

Sędzia nie może być przeniesiony wbrew swojej woli, chyba że sąd zostaje zlikwidowany albo zreorganizowany, zgodnie z ustawą.

Sędzia nie może sprawować urzędów ani wykonywać zajęć określonych przez ustawę jako niepołączalnych z funkcją sędziego.

Artykuł 123

Sędziów, zgodnie z Konstytucją i ustawą, powołuje i odwołuje Krajowa Rada Sądownictwa, która także orzeka o ich odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Krajowa Rada Sądownictwa przy powoływaniu i odwoływaniu sędziów zobowiązana jest uzyskać opinię właściwej komisji Chorwackiego Saboru.

Krajowa Rada Sądownictwa składa się z 11 członków, których spośród wybitnych sędziów, adwokatów i uniwersyteckich profesorów nauk prawnych wybiera Chorwacki Sabor w sposób i w trybie określonym w ustawie. Większość członków Krajowej Rady Sądownictwa muszą stanowić sędziowie.

Prezesa sądów nie mogą być wybierani do Krajowej Rady Sądownictwa.

Członkowie Krajowej Rady Sądownictwa wybierani są na kadencję czteroletnią, z tym że nikt nie może być członkiem Krajowej Rady Sądownictwa dłużej niż dwie kolejne kadencje.

Prezesa Krajowej Rady Sądownictwa wybiera w głosowaniu tajnym większość członków Krajowej Rady Sądownictwa na dwuletnią kadencję.

Zakres i tryb działania Krajowej Rady Sądownictwa określa ustawa.

5. PROKURATURA

Artykuł 124

Prokuratura jest odrębnym i niezależnym organem wymiaru sprawiedliwości, w którego kompetencjach leży postępowanie przeciwko sprawcom czynów karalnych i innych przestępstw, podejmowanie czynności prawnych w celu ochrony majątku Republiki Chorwacji oraz stosowanie środków prawnych w celu ochrony Konstytucji i ustaw.

Prokuratora Generalnego Republiki Chorwacji powołuje na czteroletnią kadencję Chorwacki Sabor, na wniosek Rządu Republiki Chorwacji, po uprzednim zasięgnięciu opinii właściwej komisji Chorwackiego Saboru.

Obejmując funkcję prokuratorów po raz pierwszy, zastępcy prokuratora są powoływani na kadencję pięcioletnią. Po ponownym mianowaniu zastępcy prokuratora pełni swoją funkcję na stałe.

Zastępców prokuratora, zgodnie z Konstytucją i ustawą, powołuje, odwołuje i o ich odpowiedzialności dyscyplinarnej decyduje Rada Prokuratury. Radę Prokuratury wybiera Chorwacki Sabor w sposób i w trybie określonym ustawą. Większość członków Rady Prokuratury muszą stanowić zastępcy prokuratora.

Kierownicy urzędów prokuratury nie mogą być wybierani do Rady Prokuratury.

Zakres działania, strukturę i tryb pracy Rady Prokuratury określa ustawa.

Tworzenie, strukturę i tryb pracy prokuratury określa ustawa.

V. TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY REPUBLIKI CHORWACJI

Artykuł 125

Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji składa się z 13 sędziów, wybieranych przez Chorwacki Sabor na ośmioletnią kadencję spośród wybitnych prawników, zwłaszcza sędziów, prokuratorów, adwokatów i uniwersyteckich profesorów nauk prawnych.

Kandydatów na sędziów Trybunału Konstytucyjnego wyłania i przedstawia Chorwackiemu Saborowi Komisja Chorwackiego Saboru do spraw Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji wybiera swojego Prezesa na czteroletnią kadencję.

Artykuł 126

Sędziowie Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji nie mogą sprawować żadnej innej funkcji publicznej lub zawodowej.

Sędziom Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji przysługuje immunitet, taki jak deputowanym do Chorwackiego Saboru.

Artykuł 127

Sędzia Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji może być odwołany przed upływem kadencji, na którą został wybrany, jeśli sam tego zażąda, jeśli zostanie skazany na karę więzienia albo jeśli trwale utraci zdolność sprawowania funkcji, co stwierdza sam Trybunał.

Artykuł 128

Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji:

- orzeka o zgodności ustaw z Konstytucją;
- orzeka o zgodności innych przepisów z Konstytucją i ustawami;
- może oceniać zgodność ustaw z Konstytucją oraz zgodność z Konstytucją i ustawami innych przepisów, które przestały obowiązywać, o ile od momentu utraty mocy obowiązującej do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upłynął nie więcej niż rok;
 - orzeka w sprawach skarg konstytucyjnych przeciwko indywidualnym rozstrzygnięciom organów państwowych, organów jednostek samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) oraz osób prawnych sprawujących władzę publiczną, jeżeli rozstrzygnięcia te naruszają prawa człowieka i podstawowe wolności, a także prawo do lokalnego i okręgowego (regionalnego) samorządu zagwarantowane w Konstytucji Republiki Chorwacji;
 - sprawuje nadzór nad przestrzeganiem zgodności z Konstytucją i ustawami, i o stwierdzonych przypadkach niezgodności powiadamia Chorwacki Sabor;
 - orzeka w sporach kompetencyjnych między organami władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej;
 - orzeka, zgodnie z Konstytucją, o odpowiedzialności Prezydenta Republiki;
 - sprawuje nadzór nad zgodnością z Konstytucją programów partii politycznych i działalności tych partii oraz może, zgodnie z Konstytucją, zakazać ich działania;
 - sprawuje nadzór nad zgodnością z Konstytucją i ustawami wyborów oraz krajowych referendów, orzeka w sporach wyborczych, które nie należą do właściwości sądów powszechnych;
 - wykonuje inne czynności określone Konstytucją.

Artykuł 129

Jeśli Trybunał Konstytucyjny stwierdzi, że właściwy organ nie wydał przepisu wykonawczego do Konstytucji, ustaw i innych aktów, mimo iż był do tego zobowiązany, powiadamia o tym Rząd, a w sprawie przepisów wykonawczych należących do kompetencji Rządu powiadamia Chorwacki Sabor.

Artykuł 130

Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji uchyla ustawę, jeżeli stwierdza, że jest ona niezgodna z Konstytucją.

Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwacji uchyla inny przepis lub stwierdza jego nieważność, jeżeli stwierdzi, że jest on niezgodny z Konstytucją albo z ustawami.

W przypadkach, o których mowa w art. 128 ust. 1 pkt 3 Konstytucji, jeśli Trybunał Konstytucyjny stwierdzi, że ustawa była niezgodna z Konstytucją albo że inny przepis był niezgodny z Konstytucją i ustawami, wydaje orzeczenie o niezgodności z Konstytucją lub ustawami.

Artykuł 131

Tryb i warunki wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji oraz ustania ich funkcji, przesłanki i terminy wszczynania postępowania w sprawie badania zgodności z Konstytucją i ustawami, postępowanie i zakres mocy wiążącej orzeczeń Trybunału, ochrona zagwarantowanych Konstytucją praw człowieka i podstawowych wolności, a także inne kwestie ważne dla sprawowania funkcji i dla działalności Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji określa ustawa konstytucyjna.

Ustawa konstytucyjna uchwalana jest w trybie przewidzianym dla zmiany Konstytucji.

Strukturę wewnętrzną Trybunału Konstytucyjnego Republiki Chorwacji określa jego regulamin.

VI. SAMORZĄD DZIELNICOWY, LOKALNY I OKRĘGOWY (REGIONALNY)

Artykuł 132

Obywatelom gwarantuje się prawo do samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego).

Prawo do samorządu terytorialnego realizuje się poprzez lokalne, okręgowe (regionalne) organy przedstawicielskie, złożone z członków wybranych w wolnych wyborach i w głosowaniu tajnym na podstawie bezpośredniego, równego i powszechnego prawa wyborczego.

Obywatele mogą bezpośrednio uczestniczyć w zarządzaniu sprawami lokalnymi poprzez zgromadzenia, referenda i inne formy bezpośredniego decydowania, zgodnie z ustawą i statutem.

Artykuł 133

Jednostkami samorządu lokalnego są gminy i miasta, ich obszary ustala się w sposób określony ustawą. Ustawa może ustanowić także inne jednostki samorządu lokalnego.

Jednostkami samorządu okręgowego (regionalnego) są żupanie. Obszar żupanii ustala się w sposób określony ustawą.

W drodze ustawy można nadać miastu stołecznemu Zagrzeb status żupanii, a większym miastom w Republice Chorwacji kompetencje żupanii.

W ośrodkach miejskich lub ich częściach można, zgodnie z ustawą, tworzyć formy samorządu dzielnicowego.

Artykuł 134

Jednostki samorządu lokalnego wykonują zadania o zasięgu lokalnym, które bezpośrednio zaspokajają potrzeby obywateli, zwłaszcza dotyczące zagospodarowania osiedla, mieszkalnictwa, gospodarki przestrzennej i planowania urbanistycznego, działalności komunalnej, opieki nad dziećmi, opieki socjalnej, podstawowej opieki zdrowotnej, wychowania i szkolnictwa podstawowego, kultury, kultury fizycznej i sportu, ochrony konsumentów, ochrony środowiska naturalnego i poprawy jego stanu, ochrony przeciwpożarowej i cywilnej.

Jednostki samorządu okręgowego (regionalnego) wykonują zadania ważne dla okręgu (regionu), zwłaszcza dotyczące szkolnictwa, opieki zdrowotnej, gospodarki przestrzennej i planowania urbanistycznego, rozwoju gospodarczego, komunikacji i infrastruktury komunikacyjnej oraz planowania i rozwoju sieci instytucji oświatowych, służby zdrowia, społecznych i kulturalnych.

Zadania lokalnego i okręgowego (regionalnego) zakresu działania określa ustawa. Przy rozdziale tych zadań pierwszeństwo będą miały jednostki najbliższe obywatelowi.

Przy określaniu zakresu działania jednostek samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) należy wziąć pod uwagę rozległość i charakter zadań oraz wymóg skuteczności i ekonomiki.

Artykuł 135

Jednostki samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) mają prawo, w ramach ustawy, określać w statutach swoją organizację wewnętrzną i zakres działania swoich organów oraz dostosować je do lokalnych potrzeb i możliwości.

Artykuł 136

Jednostki samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) są samodzielne w rozwiązywaniu spraw lokalnych; nadzorowi właściwych organów państwowych podlega tylko zgodność ich działań z Konstytucją i ustawami.

Artykuł 137

Jednostki samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) mają prawo do własnych dochodów, którymi swobodnie dysponują w celu wykonywania zadań z zakresu swojej działalności.

Dochody jednostek samorządu lokalnego i okręgowego (regionalnego) muszą odpowiadać kompetencjom przewidzianym w Konstytucji i ustawie.

Państwo ma obowiązek pomagać finansowo słabszym jednostkom samorządu lokalnego, zgodnie z ustawą.

VII. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE

1. UMOWY MIĘDZYNARODOWE

Artykuł 138

Zgodnie z Konstytucją, ustawą i zasadami prawa międzynarodowego zawieranie umów międzynarodowych, w zależności od charakteru i przedmiotu umowy międzynarodowej, należy do kompetencji Chorwackiego Saboru, Prezydenta Republiki i Rządu Republiki Chorwacji.

Artykuł 139

Chorwacki Sabor wyraża zgodę na umowy międzynarodowe, które wymagają uchwalenia albo zmiany ustaw, umowy międzynarodowe o charakterze wojskowym lub politycznym oraz umowy międzynarodowe ustanawiające finansowe zobowiązania Republiki Chorwacji.

Umowy międzynarodowe, które przekazują organizacji międzynarodowej albo związkowi międzynarodowemu kompetencje normowane w Konstytucji Republiki Chorwacji, wymagają wyrażenia zgody przez Chorwacki Sabor większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych.

Prezydent Republiki podpisuje dokumenty dotyczące ratyfikacji, przystąpienia, zatwierdzenia lub przyjęcia umów międzynarodowych, na które Chorwacki Sabor wyraził zgodę na podstawie ust. 1 i 2 niniejszego artykułu.

Umowy międzynarodowe, które nie wymagają wyrażenia zgody przez Chorwacki Sabor, zawiera Prezydent Republiki na wniosek Rządu albo Rząd Republiki Chorwacji.

Artykuł 140

Umowy międzynarodowe, które zostały zawarte i ratyfikowane zgodnie z Konstytucją i które są obowiązujące, stanowią element wewnętrznego porządku prawnego Republiki Chorwacji, a ich moc prawna jest wyższa od ustaw. Postanowienia umów międzynarodowych mogą być zmieniane albo uchylane tylko na warunkach i w trybie przewidzianych w tych umowach albo zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego.

2. ŁĄCZENIE SIĘ I ODDZIELANIE

Artykuł 141

Prawo wszczęcia postępowania mającego na celu przystąpienie Republiki Chorwacji do zrzeszenia z innymi państwami przysługuje grupie co najmniej jednej trzeciej deputowanych do Chorwackiego Saboru, Prezydentowi Republiki oraz Rządowi.

Zakazuje się wszczęcia postępowania mającego na celu przystąpienie Republiki Chorwacji do zrzeszenia z innymi państwami, które doprowadziło by albo mogło doprowadzić do odnowienia jugosłowiańskiej wspólnoty państwowej lub innej postaci bałkańskiego państwa.

O przystąpieniu Republiki Chorwacji do zrzeszenia wstępną decyzję podejmuje Chorwacki Sabor większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych.

Decyzja o przystąpieniu Republiki Chorwacji do zrzeszenia zapada w referendum większością głosów wszystkich uprawnionych do głosu w państwie.

Referendum musi być przeprowadzone w ciągu 30 dni od daty podjęcia wstępnej decyzji przez Chorwacki Sabor.

Postanowienia niniejszego artykułu dotyczące przystępowania do zrzeszeń stosuje się także do warunków i trybu występowania z nich Republiki Chorwacji.

VIII. ZMIANA KONSTYTUCJI

Artykuł 142

Z inicjatywą zmiany Konstytucji Republiki Chorwacji może wystąpić grupa co najmniej jednej piątej deputowanych do Chorwackiego Saboru, Prezydent Republiki i Rząd Republiki Chorwacji.

Artykuł 143

Chorwacki Sabor większością głosów wszystkich deputowanych podejmuje decyzję o podjęciu prac nad zmianą Konstytucji.

Projekt zmiany Konstytucji wymaga przyjęcia przez Chorwacki Sabor większością głosów wszystkich deputowanych.

Artykuł 144

Zmiany Konstytucji dokonuje Chorwacki Sabor większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych.

Artykuł 145

Zmianę Konstytucji ogłasza Chorwacki Sabor.

IX. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 146

Wraz z wejściem w życie Zmiany Konstytucji Republiki Chorwacji („Narodne novine” 2001 nr 28) przestaje istnieć Izba Županii Chorwackiego Saboru, ustaje również kadencja dotychczasowego Prezesa i członków Krajowej Rady Sądownictwa i Prezesa Sądu Najwyższego Republiki Chorwacji.

Artykuł 147

Chorwacki Sabor uchwała ustawę konstytucyjną o wprowadzeniu w życie Konstytucji Republiki Chorwacji.

ANEKSY

Aneks 1

MAPA REPUBLIKI CHORWACJI

Źródło: Magellan Geographix, oprac. K. Anuszewski

Aneks 2

WYNIKI WYBORÓW DO CHORWACKIEGO SABORU* OD 1990 R.

Partie i ugrupowania polityczne	Rok wyborów											
	1990		1992		1995		2000		2003			
	% głosów	mandaty	% głosów	mandaty	% głosów	mandaty	% głosów	mandaty	% głosów	mandaty		
Chorwacka Wspólnota Demokratyczna (<i>Hrvatska Demokratska Zajednica</i> — HDZ)	68,7	55	43,2	85	45,2	75	30,5	46	41,7	66		
Socjaldemokratyczna Partia Chorwacji (<i>Socijaldemokratska Partija Hrvatske</i> — SDP)	25,0	20	5,5	6	8,9	10	28,5	43	23,6	34		
Chorwacka Partia Socjalliberalna (<i>Hrvatska Socijalna Liberalna Stranka</i> — HSLs)	—	—	17,7	14	11,6	12	16,5	25	2,0	3		
Demokratyczne Zgromadzenie Istrii (<i>Istarski Demokratski Sabor</i> — IDS)	—	—	3,2	6	—	—	2,6	4	2,6	4		
Partia Liberalna (<i>Liberalna Stranka</i> — LS)	—	—	—	—	—	—	1,3	2	1,4	2		
Chorwacka Partia Ludowa (<i>Hrvatska Narodna Stranka</i> — HNS)	—	—	6,7	6	—	—	1,3	2	7,3	11		
Chorwacka Partia Chłopska (<i>Hrvatska Seljačka Stranka</i> — HSS)	—	—	4,3	3	—	—	10,6	16	5,9	9		
Chorwacka Partia Prawa (<i>Hrvatska Stranka Prava</i> — HSP)	—	—	7,1	5	5,0	4	2,6	4	5,3	8		
Mniejszości	—	2	—	13	—	8	3,3	5	5,3	8		
Razem	6,3	3	10,8	—	29,3	18	2,6	4	4,6	7		
		80		138		127		151		152		

* Dane z lat 1990, 1992, 1995, 2000 przedstawiają wyniki wyborów do Izby Przedstawicielskiej Saboru, a dane z 2003 r. — już do jednoizbowego Chorwackiego Saboru.

Zródło:

Lata 1990–1995 — strona internetowa: Parties and elections in Europe <<http://www.parties-and-elections.de/croatia2.html>>.

Lata 2000–2003 — strona internetowa parlamentu chorwackiego: <<http://www.sabor.hr>>.

Aneks 3

PREZYDENCI I PREMIERZY REPUBLIKI CHORWACJI

Prezydent i okres sprawowania urzędu	Premier	Partia	Czas trwania rządu
Franjo Tuđman 30 V 1990–10 XII 1999	Josip Manolić Franjo Gregorić Hrvoje Šarinić Nikica Valetić Zlatko Mateša	HDZ HDZ HDZ HDZ HDZ	24 VIII 1990–17 VII 1991 17 VII 1991–12.08.1992 12 VIII 1992–03 IV 1993 3 IV 1993–07 XI 1995 7 XI 1995–27 I 2000
Vlatko Pavletić Zlatko Tomčić Stjepan Mesić 18 II 2000–do chwili obecnej	(funkcję prezydenta sprawują przewodniczący Chorwackiego Saboru) Ivica Račan Ivo Sanader	SPD HDZ	27 I 2000–23 XII 2003 23 XII 2003–do chwili obecnej

Źródło: <http://en.wikipedia.org/wiki/Prime_ministers_of_Croatia>,
<http://en.wikipedia.org/wiki/President_of_Croatia>.

Aneks 4

WYKAZ ZMIAN DOKONANYCH W KONSTITUCJI REPUBLICI CHORWACJI W 1997, 2000 I 2001 R.

Zmiany artykuł	Rok zmiany		
	1997	2000	2001
Podstawy historyczne	ust. 2 i ust. 3	—	ust. 1 punkt 12, uchylono ust. 2
art. 2	ust. 4 — zm. terminologii	ust. 4 — zm. terminologii	—
art. 3	—	dodano fragment zdania	—
art. 4	—	ust. 1 — uzup., dodano ust. 2	—
art. 5	ust. 2 — zm. terminologii	—	—
art. 6	—	nowe brzmienie art.	—
art. 7	ust. 2 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	ust. 2 i 3 — zm. terminologii
art. 8	zm. terminologii	zm. terminologii	—
art. 9	ust. 2 — zm. terminologii	—	—
art. 13	—	ust. 2	—
Tytuł III	—	—	nowe brzmienie tytułu
art. 14	ust. 1 — zm. terminologii	—	ust. 1 — zm. terminologii
art. 15	ust. 1 i 2	po ust. 1 dodano nowe ust. 2 i 3	—
art. 16	—	dodano ust. 2	—
art. 17	ust. 1 — zm. terminologii	ust. 1	ust. 1 i 2
art. 20	—	—	zm. terminologii
art. 26	—	—	zm. terminologii
art. 27	—	—	zm. terminologii
art. 29	—	nowe brzmienie art.	—
art. 31	—	ust. 2 i 3	—
art. 32	ust. 1, 2 i 3 — zm. terminologii	—	zm. terminologii
art. 33	ust. 2 — zm. terminologii	—	—
art. 35	zm. terminologii	—	zm. terminologii
art. 36	ust. 2 — zm. terminologii	—	—
art. 37	ust. 2 — zm. terminologii	—	—
art. 38	—	ust. 4	—
art. 42	—	nowe brzmienie art.	zm. terminologii
art. 43	ust. 2 — zm. terminologii	ust. 1 — zm. terminologii	zm. terminologii
art. 44	zm. terminologii	—	zm. terminologii
art. 45	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	—	ust. 1 i 2
art. 46	—	—	zm. terminologii
art. 47	ust. 1 — zm. terminologii	—	ust. 1 — zm. terminologii
art. 49	ust. 1, 3 — zm. terminologii	—	ust. 2
art. 50	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	—	—
art. 52	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	—	—
art. 53	ust. 1, 2, 3 i 4	nowe brzmienie art.	ust. 3 — zm. terminologii
art. 57	—	—	ust. 1 i 2 — zm. terminologii

art. 58	—	—	uzupełnienie art.
art. 59	dodano ust. 4	—	—
art. 61	ust. 1 — zm. terminologii	—	—
art. 62	zm. terminologii	—	—
art. 63	ust. 5 — zm. terminologii	—	—
art. 66	—	zm. terminologii	—
art. 68	ust. 2, 3 i 5 — zm. terminologii	—	—
art. 69	—	—	ust. 2 i 3 — zm. terminologii
art. 70	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	—	uchylono ust. 2
art. 71	ust. 4 — zm. terminologii	zm. ust. 2, uchylono ust. 3 i 4	zm. terminologii, uchylono ust. 2
art. 72	ust. 1 — zm. terminologii	—	zm. terminologii, uchylono ust. 2, ust. 3 stał się ust. 2
art. 73	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	zm. terminologii oraz dodano nowy ust. 3	ust. 1, 2 i 3 — zm. terminologii
art. 74	ust. 1 — zm. terminologii	—	ust. 2 — zm. terminologii
art. 75	ust. 1, 5 — zm. terminologii	—	ust. 2, 3, 4 i 5 — zm. terminologii
art. 76	zm. terminologii	zm. terminologii oraz uzup. art.	—
art. 77	—	nowe brzmienie art.	zm. terminologii
art. 78	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	zm. ust. 1 i dodano ust. 3	ust. 1, 2, i 3 — zm. terminologii
art. 79	ust. 5 — zm. terminologii	dodano ust. 2	ust. 1, 2, i 3 — zm. terminologii
art. 80	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	w ust. 1 — dodano podpunkty	ust. 1 — zm. terminologii
art. 81	—	nowe brzmienie art.	uchylony, a w związku z tym zmiana numeracji
			Po zmianie numeracji
art. 82	—	—	art. 81 — zm. terminologii
art. 83	—	nowe brzmienie art. składającego się teraz z czterech ustępów	art. 82 — zm. terminologii i uchylono ust. 4
art. 84	zm. terminologii	zm. terminologii	art. 83 — zm. terminologii
art. 85	—	nowe brzmienie art.	art. 84 — zm. terminologii i uzupełnienie
art. 86	zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 85 — zm. terminologii
art. 87	—	dodano nowy ust. 3	art. 86 — zm. terminologii
art. 88	—	—	art. 87 — zm. terminologii
art. 89	—	nowe brzmienie art.	art. 88
art. 90	—	nowe brzmienie art.	art. 89
art. 91	—	—	art. 90
art. 92	ust. 1 — zm. terminologii	ust. 1 — zm. terminologii oraz dodano ust. 3	art. 91 ust. 1 — zm. terminologii
art. 93	ust. 1 — zm. terminologii	ust. 1 i 2 — zm. terminologii oraz dodano ust. 4	art. 92 ust. 1 — zm. terminologii

art. 94	—	nowe brzmienie art.	art. 93
art. 95	—	ust. 2, ust. 6, ust. 7	art. 94
art. 96	—	nowe brzmienie art.	art. 95 ust. 1 — zm. terminologii
art. 97	ust. 1 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 96
art. 98	zm. terminologii	zm. terminologii, w ust. 1 usunięto podpunkty 3 i 4, dodano nowy 3	art. 97 ust. 1 podpunkt 1 i 3 — zm. terminologii
art. 99	—	nowe brzmienie art.	art. 98 ust. 3 — zm. terminologii
art. 100	ust. 1, 2, 3, 4	ust. 2, ust. 3 uchylony, nowy ust. 4	art. 99 zm. terminologii
art. 101	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 100 ust. 1, 3 i 4 — zm. terminologii
art. 102	—	nowe brzmienie art.	art. 101
art. 103	zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 102 ust. 2 — zm. terminologii
art. 104	—	nowe brzmienie art.	art. 103 ust. 1 i 2 — zm. terminologii
art. 105	—	dodano nowy ust. 4 oraz nowy art. 105a	art. 104 zm. terminologii
art. 106	—	nowe brzmienie art.	art. 105
art. 108	—	nowe brzmienie art.	—
art. 109	—	nowe brzmienie art. 109 oraz dodano dwa art.: art. 109a	—
		art. 109b	art. 110
art. 110	zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 111
			art. 112 ust. 2, 3 i 4 — zm. terminologii
art. 111	ust. 1 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 113
art. 112	—	nowe brzmienie art.	art. 114 — zm. terminologii
art. 113	—	nowe brzmienie art.	art. 115 ust. 2
art. 114	—	nowe brzmienie art.	art. 116
art. 115	—	—	art. 117
art. 116	—	nowe brzmienie art.	art. 118
art. 117	—	—	art. 119
art. 118	—	—	art. 120
art. 119	ust. 2 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 121
art. 120	ust. 2 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 122
art. 121	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 123
		dodano nowy podtyt.: 5. Prokuratura	
		oraz art. 121a	art. 124
art. 122	—	ust. 1, dodano nowy ust. 2	art. 125
art. 123	ust. 2 — zm. terminologii	—	art. 126 ust. 2 — zm. terminologii
art. 125	ust. 1 — zm. terminologii	w ust. 1 dodano trzy nowe podpunkty	art. 128 w ust. 1 podpunkty 4 i 5 — zm. terminologii

		dodano art. 125a	art. 129
art. 126	—	dodano nowy ust. 2	art. 130
art. 127	—	ust. 1	art. 131
Tytuł VI	—	nowe brzmienie tytułu	
art. 128	—	nowe brzmienie art.	art. 132
art. 129	ust. 1— zm. terminologii	nowe brzmienie art. dodano	art. 133
		dodano art. 129a	art. 134
		dodano art. 129b	art. 135
art. 130	ust. 1 i 2 — zm. terminologii	nowe brzmienie art.	art. 136
art. 131	—	nowe brzmienie art.	art. 137
art. 132	—	nowe brzmienie art.	art. 138 zm. terminologii
art. 133	ust. 1 i 2— zm. terminologii	ust. 1, dodano ust. 2 i 3	art. 139 zm. terminologii
art. 134	nowe brzmienie art.	—	art. 140
art. 135	nowe brzmienie art.	zm. terminologii	art. 141
art. 136	zm. terminologii	—	art. 142 zm. terminologii
art. 139	zm. terminologii	—	art. 143 zm. terminologii
—	—	—	art. 144 — nowy art.
tytuł IX	uchylony (art. 140, 141 142)	—	nowy tytuł IX obejmujący dwa nowe artykuły 146 i 147

Źródło: Ustawa konstytucyjna o zmianie i uzupełnieniu Konstytucji Republiki Chorwacji z 12 grudnia 1997 r. (*Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustava Republike Hrvatske 12 prosinca 1997*), „Narodne novine” 1997, nr 135 z 13 XII; Ustawa o zmianie Konstytucji Republiki Chorwacji z 9 listopada 2000 r. (*Promjena Ustava Republike Hrvatske*), „Narodne novine” 2000, nr 113 z 16 XI; Ustawa o zmianie Konstytucji Republiki Chorwacji z 28 marca 2001 r. (*Promjena Ustava Republike Hrvatske*), „Narodne novine” 2001, nr 28 z 2 IV.

WYBRANA BIBLIOGRAFIA (w języku polskim)

Teksty konstytucji

Konstytucja Królestwa Serbów, Kroatów i Słoweńców, [w:] *Nowe konstytucje*, przełożone pod kier. J. Makowskiego, Warszawa 1925.

Konstytucja Republiki Chorwacji z 22 grudnia 1990 r., tłum. M. T. Wójcik, wstęp Anna i Leszek Garliccy, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1995.

Literatura

I. Gralesic, *Wybory w Chorwacji: polityczne konsekwencje prawa wyborczego*, [w:] *Wybory i narodziny demokracji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, praca zbiorowa pod red. J. Raciborskiego, Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1991.

T. Jankowski, *System polityczny Chorwacji*, [w:] *Systemy polityczne państw Europy Środkowej i Wschodniej*, pod red. W. Sokoła i M. Żmigrodzkiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005.

J. Karp, *Pozycja ustrojowa i funkcje parlamentu w Chorwacji*, [w:] *Parlamente państw europejskich*, pod red. J. Czajowskiego i M. Grzybowskiego, Księgarnia Akademicka, Kraków 2005.

J. Karp, M. Grzybowski, *Sabor: Parlament Chorwacji*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003.

K. Krysieniak, *Chorwacja*, [w:] *Systemy polityczne Europy Środkowej i Wschodniej*, wyd. II rozszerzone, red. M. Barański, współpr. M. Pioskowiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004.

D. Pavličević, *Historia Chorwacji*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2004.

I. Plevko, *Prokuratura w Republice Chorwacji*, „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 1, s. 69–71.

M. Waldenberg, *Narody zależne i mniejszości narodowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Dzieje konfliktów i idei*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
KONSTYTUCJA REPUBLIKI CHORWACJI Z 22 GRUDNIA 1990 R.	17
I. Podstawy historyczne	17
II. Zasady podstawowe (art. 1 – art. 13)	17
III. Ochrona praw człowieka i podstawowych wolności	23
1. Postanowienia ogólne (art. 14 – art. 20)	23
2. Wolności i prawa osobiste i polityczne (art. 21 – art. 47)	25
3. Prawa gospodarcze, socjalne i kulturalne (art. 48 – art. 69)	31
IV. Ustrój władzy państwowej	36
1. Chorwacki Sabor (art. 70 – art. 92)	36
2. Prezydent Republiki Chorwacji (art. 93 – art. 106)	42
3. Rząd Republiki Chorwacji (art. 107 – art. 116)	47
4. Władza sądownicza (art. 117 – art. 123)	50
5. Prokuratura (art. 124)	53
V. Trybunał Konstytucyjny Republiki Chorwackiej (art. 125 – art. 131)	54
VI. Samorząd dzielnicowy, lokalny i okręgowy (regionalny) (art. 132 – art. 137)	56
VII. Stosunki międzynarodowe	58
1. Umowy międzynarodowe (art. 138 – art. 140)	58
2. Łączenie się i oddzielanie (art. 141)	59
VIII. Zmiana konstytucji (art. 142 – art. 145)	60
IX. Postanowienia końcowe (art. 146 – art. 147)	60
ANEKSY	61
Aneks 1. Mapa Republiki Chorwacji	63
Aneks 2. Wyniki wyborów do Chorwackiego Saboru od 1990 r.	64
Aneks 3. Prezydenci i premierzy Republiki Chorwacji od 1990 r.	65
Aneks 4. Wykaz zmian dokonanych w Konstytucji Republiki Chorwacji w 1997, 2000 i 2001 r.	66
WYBRANA BIBLIOGRAFIA	70

